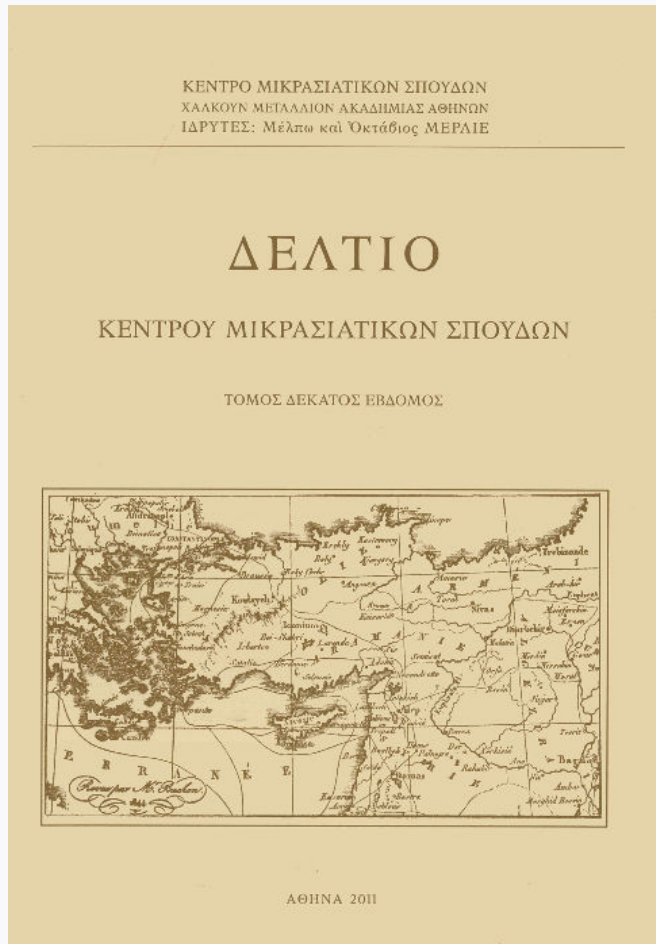

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 17 (2011)

Gazanfer Ibar, Anadolu HıncemcehrHerimiz. Karamanhlr ve Yunan Harfli Turkce [= Οι ανατολίτες συμπατριώτες μας. Οι Καραμανλήδες και η τουρκική γλώσσα με ελληνικούς χαρακτήρες]

Σταύρος Θ. Ανεσιτίδης

doi: [10.12681/deltiokms.34](https://doi.org/10.12681/deltiokms.34)

Copyright © 2015, Σταύρος Θ. Ανεσιτίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ανεσιτίδης Σ. Θ. (2011). Gazanfer Ibar, Anadolu HıncemcehrHerimiz. Karamanhlr ve Yunan Harfli Turkce [= Οι ανατολίτες συμπατριώτες μας. Οι Καραμανλήδες και η τουρκική γλώσσα με ελληνικούς χαρακτήρες]. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 17, 335–337. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.34>

Gazanfer İbar, *Anadolulu Hemşehrilerimiz. Karamanlılar ve Yunan Harflı Türkçe* [= *Οί ανατολίτες συμπατριώτες μας. Οί Καραμανλήδες και ή τουρκική γλώσσα με έλληνικούς χαρακτήρες*], İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010, 196 σελ., εικονογραφημένη έκδοση

Στήν τουρκική βιβλιογραφία, τὸ βιβλίο τοῦ Cami Baykurt, *Osmanlı Ülkesinde Hıristiyan Türkler* [= *Οί χριστιανοί Τούρκοι στή χώρα τῶν Ὀθωμανῶν*], İstanbul 1932, θεωρεῖται ὡς ή πρώτη ἐν πολλοῖς συμβολή στή μελέτη τῶν τουρκόφωνων ὀρθοδόξων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ κεντρική ιδέα τοῦ Baykurt ὅτι οἱ Καραμανλήδες ὑπῆρξαν Τούρκοι, πού ὑπηρετήσαν στὸν βυζαντινὸ στρατὸ καὶ ἐκχριστιανίστηκαν, υἱοθετήθηκε σχεδὸν ἄνευ ὄρων ἀπὸ ὄσους μεταγενέστερα πραγματεύτηκαν παρόμοια θέματα.

Παράδειγμα ὁ Teoman Ergene (*İstiklal Harbinde Türk Ortodoksları* [= *Οί Τούρκοι ὀρθόδοξοι στὸν Πόλεμο τῆς Ἀνεξαρτησίας*], İstanbul 1951), ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ σημεῖο ἀναφορᾶς ὡς πρὸς τὴν καθεστηκυῖα τουρκική ἱστοριογραφία, πού προσεγγίζει τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μὲ ἐθνικιστικὸ φανατισμὸ. Ὁ Ergene ἐπίσης δὲν ἀμφιβάλλει γιὰ τὴν τουρκική καταγωγή τῶν Καραμανλήδων. Ἀποδύεται σὲ μία προσπάθεια ἀμαύρωσης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἀναδεικνύει καὶ ἐκθειάζει τὴ δημιουργία τοῦ τουρκο-ὀρθόδοξου πατριαρχείου ἀπὸ τὸν παπα-Εὐθύμ, τὸν ὁποῖο καὶ ἐντάσσει στὴν πινακοθήκη τοῦ τουρκικοῦ ἠρωισμοῦ. Τὸ πλέον ἐνδιαφέρον σχόλιο γιὰ τὸ βιβλίο αὐτὸ προέρχεται ἀναντίρρητα ἀπὸ τὸν Richard Clogg, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ὅτι ὑπὸ τὸ ψευδώνυμο τοῦ Teoman Ergene ὑποκρύπτεται ὁ ἴδιος ὁ παπα-Εὐθύμ.¹ Στὸν ἴδιο παρονομαστή ἀνήκει καὶ ὁ Mustafa Ekincikli (*Türk Ortodoksları* [= *Οί Τούρκοι ὀρθόδοξοι*], Ankara 1998), ὁ ὁποῖος, χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀναφορὰ σὲ πρωτογενεῖς πηγες, ἀποφαίνεται ὅτι ή τουρκοφωνία τῶν Καραμανλήδων ὀφείλεται στὴν τουρκική τους καταγωγή.

Τὸ βιβλίο τῆς Yonca Anzerlioğlu, πού στηρίζεται στὴ διδακτορική της διατριβή, αὐτοχαρακτηρίζεται ἤδη ἀπὸ τὸν τίτλο του: *Karamanlı Ortodoks Türkler* [= *Οί Καραμανλήδες ὀρθόδοξοι Τούρκοι*], Ankara 2009. Ἡ Anzerlioğlu τουλάχιστον προσπάθησε νὰ ἀναγάγει τοὺς τουρκόφωνους ὀρθοδόξους σὲ ἀντικείμενο ἔρευνας καὶ ὄχι σὲ ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἰδιοτελεῖς θεωρητικολογίες. Ἔτσι, ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ γνωρίσει

1. Βλ. Richard Clogg, *Kath' imas Anatoli: Studies on Ottoman Greek History*, İstanbul 2004, σ. 410.

καί νά συνομιλήσει μὲ τουρκόφωνους Μικρασιάτες πρόσφυγες σὲ χωριά τῆς Λάρισας, τῆς Καρδίτσας, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Φαρσάλων. Παραμένει βεβαίως τὸ ἐρώτημα γιατί μπήκε στὸν κόπο νά συγκεντρώσει ὄλο αὐτὸ τὸ πρωτογενὲς ὕλικό ἐφόσον ἀκολουθεῖ τὴν πεπατημένη. Σύμφωνα πάντα μὲ τὴν Anzerlioglu, τὰ κοινὰ στοιχεῖα στὶς παραδόσεις τῶν Καραμανλήδων μὲ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς Ἀνατολῆς συνηγοροῦν γιὰ τὴν τουρκικὴ τους καταγωγή. Σημειωτέον ὅτι ἡ Anzerlioglu κάνει ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὸ Ἄρχεῖο Προφορικῆς Παράδοσης τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν καὶ ἰδίως στὴ δίτομή του ἔκδοση *Ἔξοδος*.²

Τὸ βιβλίο τοῦ Gazanfer İbar, ποὺ παρουσιάζουμε ἐδῶ, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀκαδημαϊκὸ χῶρο. Ὁ συγγραφέας του ἀνακάλυψε ὡς συλλέκτης τὴν καραμανλίδικη γραφὴ καὶ ἔκτοτε ἐπιδόθηκε στὴν ἀποθησαύριση ὀτιδήποτε σχετικοῦ μὲ αὐτήν. Κατ' οὐσίαν οἱ συλλογές του ἀποτέλεσαν τὸ ὕλικό τοῦ βιβλίου του. Πιστεύω ὅτι ἡ πρωτοτυπία του ἔγκειται στὴ σχεδὸν ἐξαντλητικὴ καταγραφή καὶ φωτοαντιγραφικὴ ἀνάδειξη τῶν πολλαπλῶν μορφῶν καὶ τρόπων ἀποτύπωσης τῆς καραμανλίδικης γραφῆς. Παρουσιάζονται: ἀλφαβητάρια, ἀναγνωστικά, διδακτικὰ ἐγχειρίδια, περιοδικὲς ἐκδόσεις, νομικοὶ κώδικες (düstur), κανονισμοὶ ἰδρυμάτων καὶ συλλόγων, ἐπιτάφιος ἐπιγραφές, τιμολόγια, ἀποδείξεις, ἐπισκεπτήρια, σφραγίδες, διαφημίσεις, ὁδηγίες χρήσεως, λαχεῖα, χαρτονομίσματα εἰδικῶν συναλλαγῶν, μουσικὲς ἐκδόσεις καὶ ἐκδόσεις μὲ στιχουργήματα καὶ τραγούδια, ἀγγελτήρια θανάτου, αὐτόγραφα καὶ ἐπιστολές. Αναφέρονται ἐπίσης δίσκοι βινυλίου στοὺς ὁποίους ἠθοποιοὶ τοῦ τουρκικοῦ λαϊκοῦ θεάτρου ἀναπαράγουν τὴν προφορὰ καὶ τὸν τρόπο ὁμιλίας τῶν Καραμανλήδων. Σὲ κάποιους ἀπὸ τοὺς δίσκους αὐτοὺς ἠχογραφοῦνται καὶ μονόπρακτα, ὅπως Ὁ Καραμανλὴς μπακάλης, Ὁ γιατρὸς ἀπὸ τὴν Καισάρεια, Οἱ Καραμανλῆδες στὸ Λονδίνο. Στὸ δεῦτερο μέρος ὁ G. İbar πραγματεύεται τὸ θέμα τῆς ταυτότητας τῶν τουρκόφωνων ὀρθοδόξων χωρὶς ἔκδηλα νὰ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς τουρκικῆς τους καταγωγῆς. Τέλος, ἀφιερώνει κάποιες

2. Βλ. Ἡ Ἔξοδος, τόμ. Α': *Μαρτυρίες ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες τῶν Δυτικῶν Παραλίων τῆς Μικρασίας*, πρόλογος: Γ. Τενεκίδης, εἰσαγωγή-ἐπιλογή κειμένων-ἐπιμέλεια: Φ. Δ. Ἀποστολόπουλος, Ἀθήνα, Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, 1980, καὶ Ἡ Ἔξοδος, τόμ. Β': *Μαρτυρίες ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες τῆς Κεντρικῆς καὶ Νότιας Μικρασίας*, εἰσαγωγή-ἐπιμέλεια: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, ἐπιμέλεια: Γιάννης Μουρέλος, Ἀθήνα, Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, 1982, ἀνατύπωση 2004.

σελίδες στην ιδιαίτερη προσωπικότητα του Εὐαγγελινοῦ Μισαηλίδη, τοῦ «διανοοῦμένου τῶν Καραμανλήδων» ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ.

Ἡ τουρκικὴ ἱστοριογραφία, ὀριοθετημένη μέχρι πρότινος ἀπὸ τὰ ἰδεοληπτικὰ αὐτοαναφορικά της κάτοπτρα, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει παρὰ τὴν ἰσχνὴ αὐτὴ βιβλιογραφικὴ συγκομιδὴ γιὰ τοὺς τουρκόφωνους ὀρθοδόξους. Τουλάχιστον εἶναι ἐνθαρρυντικὸ ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια μελέτες, μὲ κυριότερες δύο μεταπτυχιακὲς ἐργασίες,³ καὶ ἄρθρα ποὺ φιλοξενοῦνται σὲ περιοδικὲς ἐκδόσεις ἐκτὸς τοῦ ἐπίσημου πανεπιστημιακοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ κατεστημένου γράφονται χωρὶς τὴ χρῆση ἰδιοπαθῶν θεωρητικῶν κατασκευῶν ποὺ ἐξυπηρετοῦν ἰδιοτελεῖ ἐρωτήματα γιὰ τὴν ἐθνικὴ πατρότητα τῆς μικρασιατικῆς ἱστορίας. Ὡστόσο, ὁ οὐσιαστικὸς θεωρητικὸς καὶ μεθοδολογικὸς ἀναβαθμὸς γιὰ τὴ σπουδὴ τοῦ φαινομένου τῶν τουρκόφωνων ὀρθοδόξων θὰ προέλθει ἀπὸ τὴν προκριματικὴ διερεύνηση τοῦ πῶς οἱ ἴδιοι οἱ Καραμανλήδες προσδιορίζουν καὶ κατανοοῦν τὸν ἑαυτὸ τους.

ΣΤΑΥΡΟΣ Θ. ΑΝΕΣΤΙΑΔΗΣ

3. Βλ. Elif Renk Özdemir, «Borders of belonging in the “exchanged” generations of Karamanlis», διπλωματικὴ ἐργασία ΠΜΣ, Κοç University, 2006, καὶ Gülen Gökürk, «Clash of identity myths in the hybrid presence of the Karamanlis», διπλωματικὴ ἐργασία ΠΜΣ, Central European University, Nationalism Studies Program, Master of Arts, Budapest, 2009. Ἡ Elif Renk Özdemir ὑπῆρξε ἐπισκέπτρια ἐρευνήτρια στὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κατὰ τὰ ἀκαδημαϊκὰ ἔτη 2005-2006 καὶ 2006-2007.